

Arkeologisk förundersökning

MÅLARTORP OCH VÄSTRA EKEBY

Målartorp 1:131 och Västra Ekeby 1:133, Kärnbo socken,
Strängnäs kommun, Södermanlands län

Patrik Gustafsson

Arkeologisk förundersökning

MÅLARTORP OCH VÄSTRA EKEBY

Målartorp 1:131 och Västra Ekeby 1:133, Kärnbo socken,
Strängnäs kommun, Södermanlands län

Patrik Gustafsson

Arkeologiska meddelanden 2002:18

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2002:18

© 2002 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@kuf.dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg och Patrik Gustafsson.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 97.0350

Nyköping 2002

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 4

Syfte och metod 4

Syfte
Metod

Landskap 4

Natur
Kultur

Resultat 6

Sammanfattning 7

Hänvisningar 7

Källor
Litteratur

Administrativa uppgifter 7

Bilagor 8

1. Plan över förundersökta objekt, schakt samt objektens avgränsningar
2. Schakttabell
3. Anläggningstabell
4. Anläggning 1. Planritning

Utgångspunkt

En arkeologisk förundersökning har utförts av Sörmlands museum under tiden 00-10-18 till 00-10-19. Förundersökningen föranleddes av planläggning och avstyckning av tomter inom Målartorp 1:133 och Västra Ekeby 1:131, strax norr om Mariefred, Kärnbo socken, Strängnäs kommun i Södermanlands län (se figur 1).

Uppdragsgivare var Fastighets AB LE Lundbergs och beslut i ärendet var fattat av Länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 13 § i lagen om kulturminnen (KML). Ansvarig för undersökningen var antikvarie Patrik Gustafsson. I fältarbetet deltog även antikvarie Ola Matthing.

Området har tidigare varit föremål för en särskild utredning, utförd av Sörmlands museum i juni år 2000 (Gustafsson 2001:04). Vid utredningen påträffades nya lämningar inom fyra ytor (objekt 1, 2, 3 och 4). Objekt 1 utgjordes av en stensättning, objekt 2 bestod av boplatslämningar, objekt 3 utgjordes av boplatslämningar samt en stensamling vilken preliminärt tolkades vara en stensättning. Objekt 4 bestod av boplatslämningar. Förutom dessa objekt fanns i förundersökningsområdet närhet två tidigare kända fornlämningar, RAÄ 120 och RAÄ 130, båda utgörs av gravfält (se bilaga 1).

Syfte och metod

Syfte

Det primära syftet med den arkeologiska förundersökningen var att avgränsa de fornlämningar som tidigare påträffades vid den ovan nämnda särskilda utredningen (se Gustafsson 2001:04). De områden som berördes av den arkeologiska förundersökningen kallas här, efter den särskilda utredningens resultat, för objekt 1-4 (se bilaga 1).

Övriga målsättningar vid förundersökningen var att definiera fornlämningarna som fanns inom undersökningsområdet, utom RAÄ 120 och RAÄ 130, samt att om möjligt datera de olika förhistoriska lämningarna.

Vidare skall förundersökningens resultat utgöra underlag för länsstyrelsen och uppdragsgivaren inför fortsatt hantering av ärendet.

Metod

För att uppnå det definierade syftet koncentrerades arbetet till de av den särskilda utredningen definierade objekten (1-4). Sökschakt öppnades med en traktorgrävare inom undersökningsområdet vid

objekten 1-3. Schakten var mellan cirka 8 och 10 x 1,5 meter stora och mellan cirka 0,30-0,40 meter djupa. Vid objekt 4 öppnades inga förundersökningsschakt eftersom ytan redan ansågs vara välavgränsad genom utredningsschakt samt av tre mindre impediment (se även under rubriken Resultat och Gustafsson 2001:04).

Sökschaktens placering har utgått från utredningens resultat. Schaktens främsta syfte var avgränsa de tidigare påträffade fornlämningarna (objekt 1-4). För undersökningen relevanta anläggningar har delundersökts för hand. Alla sökschakt och anläggningar har mätts in digitalt samt dokumenterats genom planritning i skala 1:20.

Landskap

Natur

De områden som har varit föremål för den arkeologiska förundersökningen var belägna på sluttningen till ett mer eller mindre sammanhängande skogsklätt höjdparti, vilken utgörs av morän med berg ställvis i dagen. Området var omgivet av flackare dalgångar med lersediment, som idag mestadels utgörs av åker och hagmark. Strax öster om RAÄ 130 rinner en mindre bäck, ställvis omgiven av sankmark. Området ligger mellan cirka 15-35 meter över havet (SGU och Topografiska kartan).

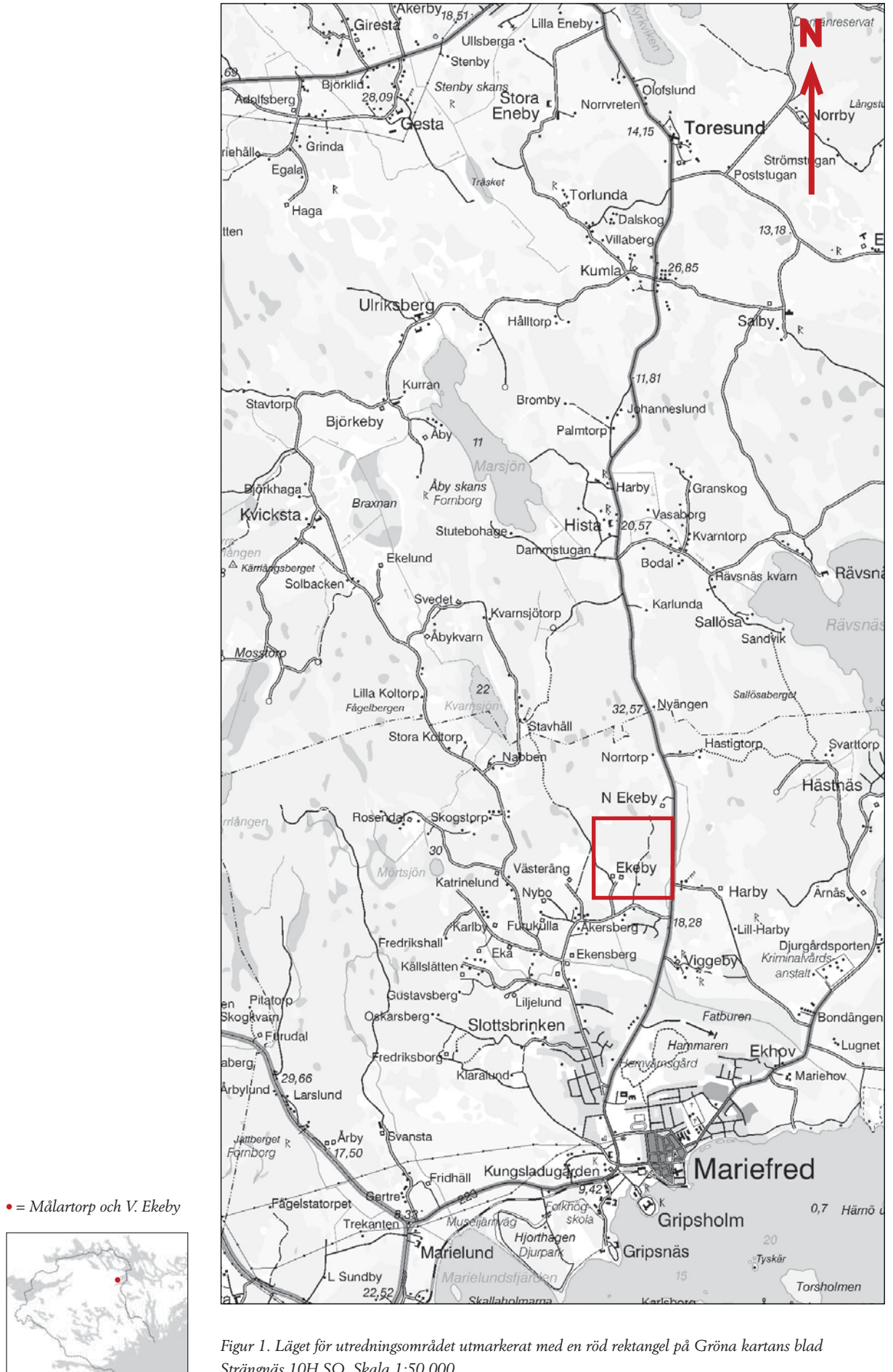
Kultur

Inom och i närheten av förundersökningsområdet fanns ett flertal tidigare registrerade fornlämningar, till exempel RAÄ 101, 120, 129 och 130. Dessa lämningar kan grovt sägas tillhöra tidsavsnittet yngre bronsålder och yngre järnålder. Denna bedömning har gjorts utifrån lämningarnas karaktär och belägenhet.

RAÄ 101 bestod av ett gravfält som skulle kunna utgöra ett gårdsgravfält från yngre järnålder till gården Västra Ekeby. Denna gård har under historisk tid varit den dominerande gården i området. Vid den tidigare utförda särskilda utredningen påträffades vid objekt 4 boplatslämningar av allmän förhistorisk och historisk karaktär samt icke tillvaratagna föremål, bland annat rödgods.

I utredningsschakt (schakt 12 och 13) strax väster om RAÄ 130 och strax öster om RAÄ 120, båda yngre järnåldersgravfält, framkom boplatslämningar av förhistorisk karaktär samt en stensättningsliknande lämning, objekt 3.

RAÄ 129 utgjordes av två röseliknande stensättningar, troligen från yngre bronsålder. Öster om dessa stensättningar påträffades förhistoriska boplatsläm-

ningar, kallade objekt 2 (utredningsschakt 3 och 4). Vid objekt 1 påträffades ytterligare en stensättningsliknande lämning.

Resultat

Vid objekt 1 avlägsnades hälften av förnan för hand, varvid en vällagd och välavgränsad stensamling framträdde. Anläggningen utgjordes av en kantkedja samt inre stenpackning. Formen var närmast kvadratisk och var cirka 3x3 meter stor i plan samt cirka 0,20 meter hög. Stenarna var delvis anlagda på berg i dagen (i den östra delen av objektet). Anläggningen tolkas vara en firsidig stensättning (se figur 2 och bilaga 4). Efter avlägsnandet av förnan och dokumentationen återställdes graven. Läget och anläggningens karaktär daterar den troligen till äldre järnålder.

Vid objekt 2 öppnades två schakt (förundersökningsschakt 1 och 2) med hjälp av en traktorgrävare runt de ytor i vilka det framkom boplatsslämningar vid den särskilda utredningen. Inga ytterligare förhistoriska lämningar påträffades i de öppnade förundersökningsschakten (bilaga 1).

Vid objekt 3 kunde det fastställas efter avlägsnande av förnan, att den förmodade stensättningen utgjordes av ett odlings- eller röjningsröse.

Området där odlingsröset var beläget utgjordes av en äldre odlingsterrass. Terrassen var cirka 100x50 meter stor i (öst-väst). Odlingsterrassen är idag igenväxt med främst tallar, lövträd samt enstaka enar. Vid utredningen påträffades, i sökschakt 12 och 13, boplatzanläggningar på denna terrass, i form av en härd samt två stolphål.

Vid objekt 3 öppnades två sökschakt (nummer 3 och 4) med hjälp av en traktorgrävare intill de tidigare påträffade lämningarna. Inget av antikvariskt intresse framkom. Området befinner sig mellan gravfälten RAÄ 130 och 120. Tillsammans med de från utredningen påträffade boplatsslämningarna samt den beskrivna odlingsterrassen bedöms området utgöras av ett sammanhängande fornlämningsområde. Boplatsslämningarna var äldre än odlingslämningarna. Dessa kan preliminärt dateras till järnålder genom sin belägenhet i relation till RAÄ 120 och RAÄ 130 (se bilaga 1).

Objekt 4 utgjordes av boplatsslämningar i form av stolphål och kulturlager påträffade i utredningsschakt 18, med en trolig medeltida eller historisk datering (se bilaga 1 samt Gustafsson 2001:04).

Figur 2. Stensättningen, objekt 1, efter avlägsnandet av förnan varvid kantkedjan framträdde väl. Bilden var tagen från sydost. Foto: Patrik Gustafsson

Vid samtliga objekt har förslag på begränsningar upprättats. Detta resultat utgörs av en sammanslagning av de lämningar som påträffades vid utredningen, förundersökningens resultat samt de tidigare registrerade fornlämningarna RAÄ 120 och RAÄ 130 (se bilaga 1).

Sammanfattning

En arkeologisk förundersökning (2000-10-18 och 2000-10-19) har utförts av Sörmlands museum. Förundersökningen har föranletts av planläggning och avstyckning av tomter inom Målartorp 1:131 och Västra Ekeby 1:133, Kärnbo socken, Strängnäs kommun i Södermanlands län. Uppdragsgivare var Fastighets AB LE Lundbergs.

Området hade tidigare under samma år varit föremål för en särskild utredning utförd av Sörmlands museum. Utredningen resulterade i fyra objekt. Förundersökningens syfte var att avgränsa dessa objekt (objekt 1-4) i plan samt om möjligt försöka datera och kvalitetsbestämma dessa lämningar. Detta för den fortsatta handläggningen av uppdragsgivaren samt länsstyrelsen i Södermanlands län.

Vid objekt 4 öppnades inga schakt, eftersom ytan ansågs vara så pass välavgränsad efter utredningen. Objekt 3 utgjordes av en möjlig grav samt boplatsanläggningar i utredningsschakten. Här öppnades två nya sökschakt upp i vilka inget av antikvariskt intresse påträffades. Den eventuella graven utgjordes ett odlingsröse. Området ligger mellan två gravfält och utgjordes dessutom av en äldre odlingsterrass. Vid objekt 2 påträffades boplatsanläggningar vid utredningen. Vid detta objekt öppnades två nya sökschakt upp, varvid inget av antikvariskt intresse påträffades. Objekt 1 utgjordes, efter avlägsnandet av förnan, av en ensamliggande firsidig stensättning (A1), cirka 3x3 meter stor och cirka 0,20 meter hög.

Hänvisningar

Källor

Sveriges Geologiska Undersökningar (SGU). 1979. 10 H Stängnäs SO. SGU Ser. Ae nr 39. Jordartskartan. Stockholm
Topografiska kartans blad; Strängnäs 10 H SO. Skala 1:50 000.
Fornminnesregistret (FMR), Kärnbo socken, Södermanlands län

Litteratur

Gustafsson, P. 2001. Målartorp och Västra Ekeby. Särskild utredning. Arkeologiska meddelanden 2001:04. Nyköping.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Boplats och grav vid Västra Ekeby. Arkeologiska meddelanden 2002:18

Södermanlands museums dnr: 00222

Länsstyrelsens dnr: 220-1722-2000

Tid för undersökningen: 2000-10-18 - 2000-10-19

Personal: Antikvarie Patrik Gustafsson och antikvarie Ola Matthing

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige i skala 1:10 000. Strängnäs 10H6d. Upprättad av Rikets allmänna kartverk.

Koordinatsystem: RT 90

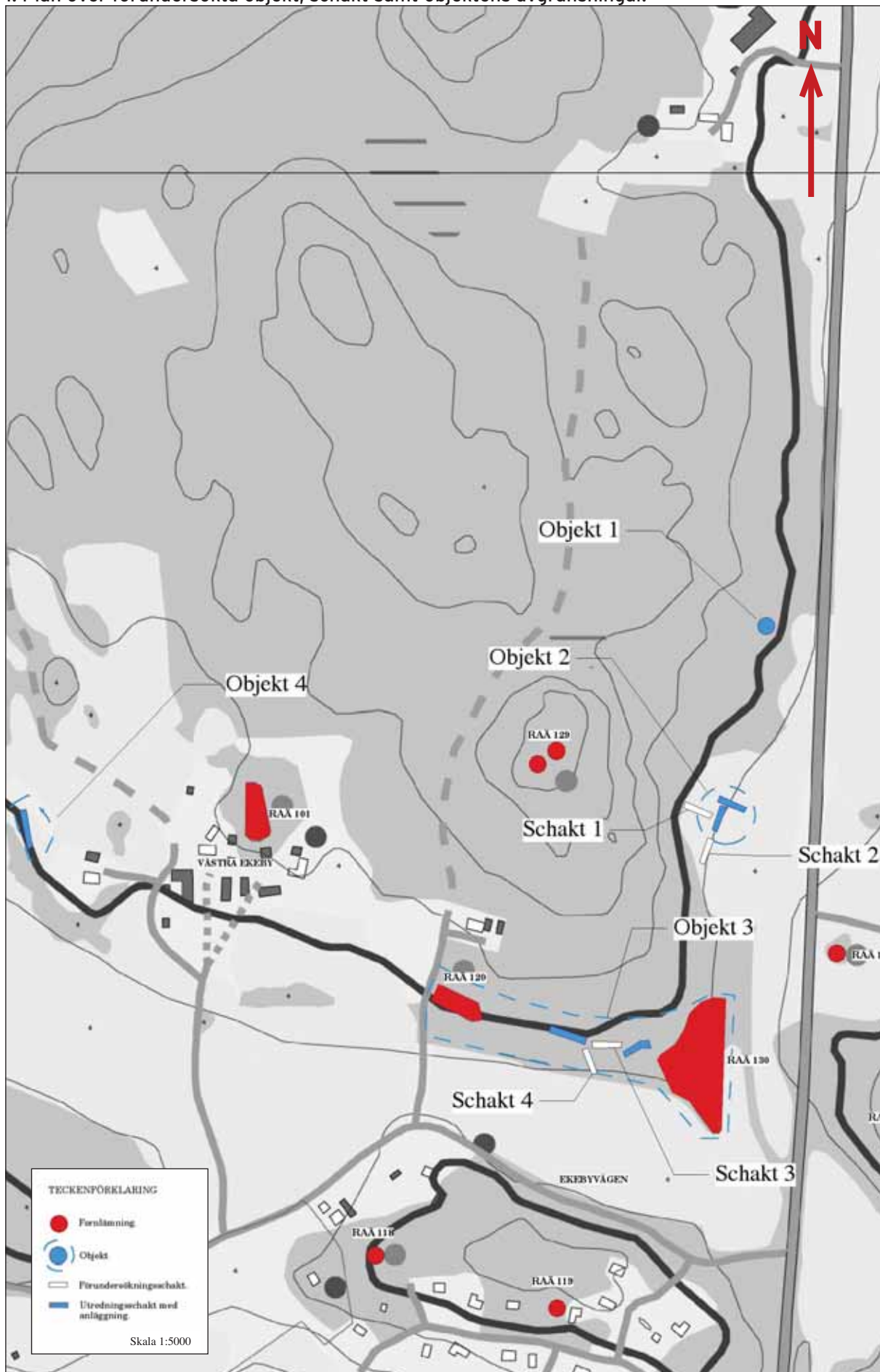
Höjdsystem: Rikets höjdsystem (RH70)

Undersökt yta: cirka 55 kvadratmeter.

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums arkiv.

Bilagor

1. Plan över förundersökta objekt, schakt samt objektens avgränsningar.

2. Schakttabell

Schakt nr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning	X	Y	Z
1	1,5x10	0,40	0,20 humös sand sedan sand	6614420	1660880	21,10
2	1,5x10	0,40	0,20 humös sand sedan sand	6611460	1659920	21,50
3	1,5x9	0,30	0,10 förna sedan morän	6594760	1650500	24,10
4	1,5x8	0,30	0,10 förna sedan morän	6592800	1649840	23,30

3. Anläggningstabell

Anl. nr	Objekt nr	Typ	Storlek (m)	Form i plan	X	Y	Z
1	1	Stensättning	3,5x3,5	Kvadratisk	6632700	1666400	26,05

4. Anläggning 1. Planritning

